

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XIX. Senen. seu Florentina. An interesse per emptorem debitum ratione pretii non soluti excedere possit ipsius rei venditæ fructus; Et quid ubi emptor non est in mora.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

verior videtur opinio, quam tenet Curia, ut requiratur extrinseca specialis iustificatio, juxta *dec. 118. Ualdi*, & sæpius in aliis *hoc eod. tit.* Et e converso damnanda est opinio aliquorum Regnicolarum, & aliquorum, quoniam ut bene etiam advertit unus ex ipsismet Regnicolis, vel Hispanis, *Carleval. de judic. tom. 2. disp. 8. sect. 6. num. 103.* industria & negotiationes non semper sunt lucrosæ, neque lucrum est certum, cum frequenter damnum, atque ipsius sortis principalis jacturam, vel diminutionem caulare soleant; Et ex qua ratione in jure dispositum habemus, tutoribus, vel aliis legalibus administratoribus interdictum esse pecunias pupillares hujusmodi negotiationibus exponere, ex plenè deductis per *Magon. dec. Florentin. 1. Sperell. dec. 90. Hodiern. contr. 22. Et passim*, Ideoque non videtur, quomodo unquam ista conventio certi & determinati lucri in summa certa & uniformi, citra usuram, absque alia justificatione subterfieri possit, nisi quando congruè daretur concursus trium contractuum, & illius duplicis assecurationis sortis & fructuum, de qua in *Firmana disc. 1.* quod tamen, ut ibi advertitur, nimium difficile est, ut ad praxim deduci valeat.

Hæc discurrebam in genere, attento tempore conventionis, ac rebus in eo statu permanentibus; Pro successivo autem tempore accidentali, in quo ipsius rei fructus, ita notabiliter diminuti erant, non ad breve tempus, sed cum longo tractu successivo, ponderabam, quod quicquid esset in casu primæ formæ contrahendi ut supra per viam livelli, vel censuationis, quod non respicit materiam usurariam, sed potius illam injustitiæ & læsionis, & de quo in sua sede *sub tit. de emphyteusi*; Quoties adest certum pretium, cujus dilati ratione inesse potest ut supra, mutuuum verum, vel interpretativum, adhuc procedendum est cum eadem distinctione dictarum quatuor specierum, seu formularum contrahendi; Si enim esset juxta secundam speciem supra exemplificatam, permanendi scilicet in simplicibus terminis emptionis & venditionis, & successive in terminis *textus in d. curabit*, tunc quia isti fructus recompenlativi dicuntur imago, vel ficta suppletio veritatis, excedere non possunt id, quod ipsius rei fructus veri important, ut supra; Aut juxta tertiam speciem, per viam scilicet transfusionis pretii in diversum contractum censualem, & tuncposito, quod contractus esset validus, quia nempe Bulla *Pii V.* non fit in usu, vel quia cum speciali Apostolica dispensatione per Breve concedi solita, creatus esset census absque tali forma, & tunc si ipsa res vendita solum constituta est pro fundo censito, diminutio fructuum proportionabiliter cedit damno creditoris, cum census subterfieri non valeat, nisi ad limites capacitatis fundi, ut in sua materia *sub tit. de censibus*, ubi præsertim id advertitur in eadem *Baron. de qua disc. præced.* Secus autem, si cautus venditor curaverit censum constitui super aliis fundis magis capacibus, quorum capacitas adhuc daret; Aut demum processum est juxta quartam speciem stipulationis damnorum & interesse ratione lucri cessantis, vel damni emergentis ob impeditum exacto & mora emptoris illud investimentum, in quod pretium destinatum erat, & tunc casus diminutionis rei venditæ cedere debet damno emptoris, tanquam domini, neque ulla videtur subesse ratio, cur venditor de illo participare debeat, dum e converso excrefcentibus ipsius rei venditæ fructibus, de istis venditor participationem prætere non potest, sive neque cogere emptorem ad suppleendam illam diminutio-

Card. de Luca de Usur. Et Interess.

nem, quæ casualiter resultaret ex diminutione fructuum investimenti, ad quod dictum pretium erat destinatum, & hanc dicebam mihi videri veritatem.

Quatenus verò processum esset juxta dictam secundam speciem ad limites regulæ resultantis ex *l. curabit*, unde propterea usuræ excedere non possint ipsius rei fructus, atque excrefcentes tanquam indebiti impurandi veniant in sortem, tunc remaneret etiam difficultas, de qua *disc. præced.* an scilicet ignorantia facti, vel juris dubii excusaret à dicta imputatione, atque excluderet malam fidem positivam, quam sufficit abesse ad inducendam excusationem à fructibus perceptis & consumptis, quamvis non suis, ut ibi.

SE N E N.

S E U

F L O R E N T I N A,

P R O

M O N T E P I O F L O R E N T I Æ,

C U M

H Æ R E D I B U S P A N D U L P H I

P E T R U C C I I.

Responsum in casu resolutio pro Monte.

An interesse per emptorem debitum ratione pretii non soluti excedere possit ipsius rei venditæ fructus; Et quid, ubi emptor non est in mora.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *In alternativis ad electionem creditoris, non facta electione, debitor dici non potest in quor. mora.*
- 3 *Si debitor suscipit in se onus cambiandi intra certum tempus; an eo elapso teneatur, Et num. 6.*
- 4 *Quare debeantur fructus recompenlativi ex pretio rei fructifera, etiam sine mora.*
- 5 *Debetur etiam semper culpa venditoris sit impenditus solvere.*
- 6 *De eadem conclusione, de qua num. 3.*
- 7 *Observantia dicitur interpret etiam contractuum, Et voluntaria contrahentium.*
- 8 *Fructus pretii ratione damnorum Et interesse excedere possunt fructus ipsius rei.*
- 9 *Etiam in mutuo pacisci potest de interesse, quod debetur.*
- 10 *Potest debitor etiam teneri ad interesse alterius interesse in ratione multiplici.*

D I S C. X I X.

S Equita inter Federicum & Pandulphum de Petrucciis, de anno 1616 perimuratio-
ne aliquorum bonorum stabilium, cum Pandulphus pro adæquatione refundere deberet Federico in pecunia scutos 450. quos iste destinaverat in extinctionem æris alieni fructiferi, quod habebat cum

E 3 Monte

Monte Pio Florentiæ ad rationem scut. quinque, & quatuor ex quinque partibus alterius scuti pro quolibet centenariio & anno, cum conversione etiam fructuum decurtorum in sortem singulis 18. mensibus, convenitum est, ut Pandolphus pendente dicti pretii solutione, pro qua data erat dilatio biennii, solvere deberet dicto Monti præfatum interesse, & post biennium sortem, vel eidem Monti quatenus talem summam ei deberi comperiat, vel ipsi Federico præstanti idoneam cautionem evictionis, vel hujus loco ad effectum investiendi in bona stabilia; Deindè verò de anno 1620. inter easdem partes inrus fuit alter contractus emptionis & venditionis aliorum bonorum pro scutis 1300. solvendis dicto Monti cum dictis solitis accessibus pendente solutione præstandis per Pandolphum emptorem, qui donec vixit, eoque defuncto hæredes à dicto tempore usque ad annum 1664. non soluta utraq; sorte, accessiones prædictas dicto Monti solverunt; Ab indè verò prætere cogunt non teneri pro dicta prima partita scut. 450. quinimò ab ea in sorte, ac etiam à parte alterius sortis liberatos esse ob indebitam solutionem dictarum accessionum, cum quibus fors extincta fuisset.

Eorum fundamentum consistebat in deficiente mora post completum dictum biennium, ad quod dicta conventio restricta erat, quasi quod ex tunc cessata conventionione intraret solùm dispositio juris, qua attenda debitor dici non poterat morosus, dum obligatio solvendi sortem alternativè concepta erat, vel scilicet in extinctionem dicti debiti in toto, vel in parte, quatenus subsisteret, cujus contrarium ipse venditor putare asseruerat, vel ad effectum solvendi ipsimet venditori cum cautione, vel ad effectum investiendi in stabilia, unde propterea cum creditor elapso dicto biennio non declarasset modum, juxta quem dicta solutio faciendæ erat, emptor dici non poterat in mora, ex regula, quod in alternativis quorum electio, in loco, tempore, vel modo, est creditoris, electione non facta, debitor dici non potest morosus, *Alex. conf. 45. num. 4. lib. 5. Fab. de Ann. conf. 95. numer. 2. & seqq. Mantica dec. 171. numer. 5. Rot. dec. 577. par. 2. rec. num. 1.*

A que ad probandam, quòd conventio non progrediretur ultra biennium, scribentes pro eisdem hæredibus fundamentum constituiebant in *Rote decisionibus editis in Romana cambiis 8. Aprilis & 4. Decembris 1658. coram Cerro*, in quibus firmatur, quod in initio contractu cambi ad triennium, in quo debitor susceptus in se onus cambi indit, ob cuius oneris non implementum debentur cambia etiam sine spacciis, seu litteris, si non tanquam cambia, tanquam damna & interesse, ob non factum, sive ob non adimpletum cambiandi mandatum ab ipso debitore susceptum, juxta firmata *dec. 7. post Salgad. in labyrinth. & frequenter*, ut in sua materia *sub tit. de cambiis*, id procedat dicto triennio durante, quo elapso, tanquam excessante obligatione per debitorem suscepta, nulli fructus, seu cambia debeantur, ob non sequutam transmissionem litterarum, seu spacciorum.

His tamen non obstantibus, requisitus ex parte, Administratorum montis ad scribendum causa pendente coram Magistratu in Civitate Senarum in causis ejusdem montis particulariter delegato, contrarium dicebam probabilius, etiam cum sensu veritatis, qualem habuit quoque iudex, qui pro hac parte pronuntiavit, Atque distinguendo questionem in duas inspectiones, Unam quoque dictas accessiones, seu usuras ad ratam, seu proportionem

fructuum ex ipsis bonis per emptorem, seu permittentem perceptorum, Et alteram circa eorum excessum.

Quatenus pertinet ad primam, dicebam prorsus improbabilem, maleque fundatam esse debitorum præventionem, quoniam fructus recompenfativi, qui juxta æquitatem, seu terminos *textus in l. curabit Cod. de action. empt.* debentur per emptorem venditori durante solutione pretii ad limites fructus ejusdem rei, non proveniunt à mora, neque illam exigunt, sed producantur ex æquitate, ne quis eodem tempore habeat rem & pretium, unde propterea venditor non dicitur eos percipere tanquam lucrosas accessiones, sed tanquam restiturationem illorum fructuum, quos aliàs ex re sua fuisset percipiturus; Et ex qua ratione resultat, quòd ubi etiam ex parte debitoris nulla intercedit mora, vel culpa in non solvendo, sed potius id provenit ex culpa & facto ipsius venditoris non adimpletis ex parte sua, id quod prius adimplere tenebatur, putà non præstando fidejussorem, vel alia promissa non adimplendo, adhuc tamen hujusmodi fructus debentur, ut cæteris allegatis habetur apud *Gregor. dec. 297. num. 2. ubi adden. num. 12. Leotar. de usur. q. 27. nu. 20. cum seq. & nu. 29. & 30. cum aliis, quæ in fortioribus terminis habentur infra in Ravennaten. disc. 22. & in alia Senen. disc. 23. & est conclusio hodie in foro receptissima & plana.*

Quare aliqua dubitandi ratio restringebatur ad excessum, circa quem, in primis advertebam ad fallaciam dicti fundamenti cessantis conventionis post elapsum biennium juxta dictas decisiones in *Romana cambiis coram Cerro*, dum ab eis me scribente recessum fuerat *sub die 24. Aprilis 1662. & 23. Februarii 1663. coram eodem*; Et meritò, quoniam terminus adjectus non erat gratia extinguendæ, seu remanendæ obligationis, sed prorogandæ restitutionis sortis, & tanquam dilatio in gratiam ipsius debitoris, ne interim morosus dici posset, atque ad debiti solutionem urgeri, undè propterea potius ex lapsu termini resultare dicitur morositas, atque ex tunc & non antea efficitur debitor morosus, Prorsus autem improbabile est, quòd pro tempore dilationis, in quo debitor in nulla est culpa, vel mora subjacere debeat usuris, vel interfuirs, ab eis verò esse debeat immanis pro tempore, quo est in culpa & mora, dum ita esset reportare lucrum & commodum ex delicto, ut latius in eadem causa in sua materia *sub tit. de cambi. disc. 9.* Omnem difficultatem in proposito removenre subsequente observantia, in proposito etiam ponderata in *d. Romana cambiis*, quòd scilicet emptor elapso etiam biennio, agnovit se dictarum accessionum debitorem, cum observantia dicatur de jure optima interpretis, nedum legum & statutorum, vel testamentorum, sed etiam contractuum & voluntatis partium, ut *decis. 32. num. 13. par. 11. rec. dec. 199. num. 12. & 13. par. 10. & passim.*

Posito igitur, quòd dicta conventio tractum successivum haberet, dicebam, quòd licet regula sit, juxta probabiliorum opinionem, quòd hujusmodi usuras, seu accessiones pretii excedere non possunt ipsius rei venditæ fructus, ex deductis in *Lucana disc. præced.* & frequenter in aliis, Attamen ut in eadem *Lucana* habetur, ac etiam post hæc disputata, magis distinctè examinatum in *Esina disc. seq.* Secus dicendum est, quando debitum non remanet in terminis simplicis pretii productivi accessionum ex sola æquitate dictæ legis *curabit*, sed vel legitime transfunditur in alium contractum majorum fructuum, seu accessionum productivum, vel intrat

intrat ratio interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, non ex sola partium conventionione & assertionione, sed extrinsecus justificati; Si enim de tali interesse conveniri potest etiam pro credito merè pecuniario inter mutuantem, & mutuatarium, ex deductis per *Ciriaco. contr. 378. num. 16. cum seq. & contr. 526. num. 24. cum seq. Leotar. 9. 72. num. 5. & 6.* & frequenter in aliis *hoc eod. tit.* Multò magis in isto casu, à quo magis abest usura, quia non intervenit mutuum verum, sed potiùs fictum & interpretativum. Et in fortioribus terminis obligationis emptoris, nedum ad ipsos fructus percipiendos ex effectibus, in quos pretium investiendum erat, sed etiam ad longè gravius interesse fructuum ad formam multiplici, cuius onus ipse susceperat, firmatum fuit in *Romana multiplici, coram Remboldo & Ubaldo dec. 85. & 668 p. 4. rec. som. 2. & 3.* & latius in eadem 18. *Marius 1654. coram Melio,* quia non dicitur interesse alterius interesse ob non datum, & tanquam à debitore, sed ob non factum, tanquam à procuratore, seu mandatario ob non impletum susceptum mandatam, unde iusta visa fuit determinatio.

E S I N A
F R U C T U U M,
P R O
F R A N C I S C O M A S S U T I O,
C U M
N. G U G L I E L M O.

*Casu disputatus coram A. C. seu Prælatod'putato,
& resolutus pro Guglielmo.*

De eodem puncto, An fructus debiti per emptorem pendente solutione pretii excedere possint, tanquam damna & interesse fructus ipsius rei, quia nempe conventum fuerit, ut ex pretio extinguerentur census, vel alia debita usuraria venditoris ad majorem rationem; Et quid ubi emptor justam non solvendi causam habuit, ob litem, vel molestias sibi illatas.

S U M M A R I U M.

1. Facti series.
2. Transactio extinguit priora jura, prioresque actiones.
3. Agi non potest ex prioribus juribus, nisi prius tollatur de medio transactio per rem judicatam, & nu. 5. ubi declaratur.
4. Empior cui lis mota est, non tenetur ad aliquod interesse lucri cessantis, vel damni emergentis pro pretio, nisi ad limites fructuum rei, & num. 10. ubi declaratur.
5. Declaratur conclusio, de qua num. 3.
6. Læso dicitur enormissima, ubi est ultra bessem, & causat nullitatem.
7. Non potest tamen dici nullitas incontinenti probata, & de ratione.
8. De ratione, ob quam in transactionibus difficile verificatur læso præsertim enormissima.
9. Quando transactio afficiat successores venientes independentes ex persona propria remissivè.
10. Expenditur conclusio, de qua num. 4. & contrarium verius probatur, cum auctoritatibus.

11. Ac etiam cum rationibus.
12. Quando lis vel molestia excusent emptorem à cursu fructuum seu damnorum & interesse ultra ipsius rei fructus.
13. Accollans in se census reputatur eorum debitor, ac si ipse imposuisset.
14. Quid importet, an accollatio sequatur per viam delegationis, nec nò.
15. Quid dicendum sit in conclusione, de qua num. 4. & 10. quando lis & molestia moventur ab ipso venditore, vel ejus hærede.
16. Molestia qua dantur ab ipso contrahente, non veniunt sub pacto, ut non teneatur liberare à molestia.

D I S C. XX.

Vendidit Antonius Fabrus prædium Guglielmo, qui in partem pretii in se accollavit quoddam census per venditorem debitos ad rationem 8. pro centenario; Cùmque Cæcilia de Sanctis, Antonii uxor, ejusque hæres mediata ex persona Joannis Baldi filii, ex jure proprio, vel dicti filii litem excitasset contra emptorem super dicto prædio, post aliquod intervallum devotum est ad concordiam, quæ non obstante, eaque impugnata, eadem Cæcilia, vel Franciscus Massurius ejus hæres, in vim dictæ accollationis pulsavit Guglielmum in judicio executivo in vim obligationis cameralis coram A. C. seu Prælatod'putato ad solutionem fructuum decursum dictorum censuum, sed prodiit sententia rei conventi absolutoria ab observatione judicii, in cuius ferendæ limine, & quando Judex jam erat determinatus, requisitus sui per actorem ad scribendum, supplendo partes ejus soliti Advocati, qui ad aliud munus satis dignè evocatus fuerat.

Duo autem erant rei conventi fundamenta per Judicem amplexa, Primò & principaliter transactio, quæ tanquam species sententiæ, quinimò rei judicatæ extinguere seu vulnerare dicitur priores actiones & jura, ita ut non nisi ejus vigore, ac pro ejus executione agi valeat, *cap. 1. de transact. l. non minorem, & l. causam, C. eodem, Mant. de tacit. lib. 26. tit. 7. num. 4. Buratt. decis. 464. num. 7.* unde de consequenti resultat, quòd etiam in casu impugnationis ad effectum, ut ex prioribus juribus agi valeat, illa prius tollenda est de medio per rem judicatam, vel tres conformes, ut antiquioribus collectis habetur apud *Cavaler. dec. 150. num. 4. decis. 86. 3. num. 9. par. 6. rec. Faventina primogenitura 21. Junii 1666. Bevilacqua Urbinate. pecuniaria coram Vercapio decis. 41. post Paucell. num. 4. & frequenter.*

Et secundò, quòd fructus pro tempore, quo pretium fuit penes emptorem, cui lis in re empti mota est, excedere non possunt ipsius rei fructus, quibus non liquidatis, attendenda venit taxa legalis, non obstante, quòd pretium convertendum esset in extinctionem æris alieni majoris fructus, vel in acquisitionem censuum, seu aliorum effectuum majoris redditus, ex specialibus auctoritatibus *Sperelli decis. 118. num. 72. & Concioli alleg. 54. num. 30. & seq.*

Quamvis autem Ego pro actore succumbente scribens, quatenus pertinet ad primum fundamentum transactionis, more Advocati deducere conclusionem in abstracto veram, quòd scilicet transactio dictum effectum vulnerativum operatur, quando habet implicitum statum validitatis, unde oporteret eam rescindere; secus autem, ubi est nulla ipso jure, quoniam non entis nullæ sunt partes,